

W. lubelskie 3

3405^{NZ}

Rodzaj dokumentacji	Rozpoznanie 8 perków d. pow. zamojskiego
Autorzy opracowania	mgr inż.ogr. Jadwiga Dębska inż.ogr. Barbara Sprawka
Zleconiodawca	Woj. Kons. Zab. w Zamościu
Rok oprac.	1980

✓ BOROWINA SITANIECKA

✓ DĘBOWIEC

✓ WIKOWIEC

✓ KĄTY

✓ MOKRE

✓ SKIERBIESZÓW

✓ SITANIEC-WOLICA

- ZDANÓW

Stowarzyszenie
Naukowo-Techniczne Inżynierów i Techników Rolnictwa
Zarząd Główny

ZESPÓŁ OŚRODKÓW RZECZOZNAWSTWA I DORADZTWA ROLNICZEGO
OKRĘGOWY OŚRODEK RZECZOZNAWSTWA I DORADZTWA ROLNICZEGO

ul. M. C. Skłodowskiej 3
tel. 290-25

kod 20-029
konto bankowe 43010-8774 NBP I/O Lublin

ORZECZENIE TECHNICZNE

Nr **16/2/VIII/78**

pt. Rozpoznanie 8 parków szczątkowych z d. powiatu
zamojskiego

wykonane na zlecenie Woj. Konserwatora Zabytków
w Zamościu

przez rzeczoznawcę (ów) SITR

mgr inż. ogr. Jadwiga Dębską

inż. ogr. Barbarę Sprawkę

/materiały historyczne opracowała
mgr Jadwiga Teodorowicz-Czoreplińska/
Kierownik Okręgowego Ośrodka Rzeczoznawstwa
i Doradztwa Rolniczego

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr. inw. 8354 ołp.
3105

Kierownik
Okręgowego Ośrodka Rzeczoznawstwa
Doradztwa Rolniczego w Lublinie

mgr inż. Marek Pijanowski
podpis i pieczęć

Lublin

dn. 1979/80

SKIERBIELEŃ

1. Rys historyczny

W/g Słownika Geograficznego parafię i osadę miał założyć Jan z Opatowic biskup chełmski w 1426r., a Maciej z Łanicy uzyskał od Jana Olbrahta przywilej lokacyjny^{1/} dla miasta na prawie niemieckim^{1/}.

Było to miasto biskupów chełmskich w XVII i XVIII w. wchodzące w skład dóbr stołowych. Autor hasła w Słowniku przypuszcza, że biskupi, którzy tu chętnie przebywali wnieśli tu zapewne obronny zamek na wzgórzu. Inne jednak źródło podaje, że "Tu był niegdyś i zamek przez Jerzego Zamoyskiego zmurowany - na przeciwległej stronie dom mieszkalny Biskupów z drzewa sł. ~~...~~, przy którym była kaplica na cześć św. Łukasza Ewangelisty poświęcona. Resztki z wałów, które za miastem na łąkach porośnięte są ledwie pozostałościami sterczących podania"^{2/}. Prawdopodobnie autor mówi tu o grodzisku, które do dziś miejscowi nazywają "zameczyskiem" - na łąkach nad Solicą / fot. 1/. Niezależnie od niego na wzgórzu nad miastem znajdowała się murowana, zapewne obronna siedziba biskupów. Słownik Geograficzny mówi tu o rozległych podziemiach, a opia z 1817 r. używa następującego określenia: "Zamek, czyli Pałac, a bardziej dom Mieszkalny stary, zdeszczony y tylko 3 położone na murwane, nadto w jednym są odrzewia z kamienia ciosowego"^{3/}, co wskazuje na zabytkową budowlę. Prawdopodobnie w okresie fundacji obecnego kościoła murowanego z XVIII w. konsekrowanego 1743 r. przez bap. Szembeka^{4/} - mogła nastąpić też rezydencjonalna rozbudowa zespołu mieszkalnego biskupów na wzgórzu, łącznie z założeniem parkowym.

Skierbieszów po I rozbiorze znalazł się w rękach austriackich i podległ konfiskacie dóbr duchownych przejętych na własność rządu zaborskiego, który początkowo sprzedał je - jak wynika z księgi hipotecznej - Marcinowi i Eleonorze z Szeptyckich Ostrovogom. Od 1821 r. właścicielką dóbr stała się jednak Elżbieta z Krasieńskich Duninowa Berkowska^{5/}.

Z tego okresu zachowało się kilka ~~x~~wzmianek świadczących o uprzednim już istnieniu sieleni komponowanej wokół d. siedziby biskupów. Oprócz opisanego powyżej zamku, czyli pałacu starego inwentarz wymienia oficynę, oranżerię, domek ogrodnika i drewnianą altanę w ogrodzie zdeselowaną. Przy zamku był wówczas "ogród czyli sad w którym drzewa owocowe", a w innym miejscu mowa jest wręcz o "mieszkaniu w Zamku z ogrodem około tego włoskim"^{6/}.

Wreszcie ks. Boniecki pisał ok. poł. XIX w. o Skierbieszowie podaje : "dziś tylko pozostałych kilka drzew w ogrodzie w aljach sadzonych, a z pomieszczeń murowanych poprzekabiane ekonomiczne są świadkami przeszłości"^{7/}, zażytkowy dwór zniszczył w 1.1914-18. Skierbieszów był już wówczas w posiadaniu Mościckich, którzy intensywnie Berkowskiej rozbudowali zespół zabudowań gospodarczych i wystawili dwór w miejsce starego, rozebrany ok. 1935 r. Już poprzednio bowiem, od 1930r. egzystował nowy dwór drewniany rozebrany w latach 1950 - ych kiedy to po parcelacji na rzecz Reformy Rolnej zespół stał się siedzibą PGR - u^{8/} w 1977 r. Skierbieszów należał do pierwszej dziesiątki wzorowych ośrodków gminnych w skali całego kraju. Plan zagospodarowania Skierbieszowa łącznie ze wzgórzem opracowuje Politechnika Krakowska, z perspektywą do 1985 r.^{9/}.

W chwili obecnej "zameczysko" po drugiej stronie Wołicy położone wśród płaskich łąk przedstawia się jako sadarnione

obwałowania pozbawione w ogóle zieleni wysokiej / por. fot. 1/.

Natomiast wzgórze górujące nad miasteczkiem pokryte jest zielenią wysoką. Położone jest ono siecią alejek pieszych i jezdnych, z nich część posiada nawierzchnię trylinkową, krawężniki i oświetlenie na słupach betonowych.

Wzdłuż głównej drogi dojazdowej wznoszą się nowe mury domy mieszkalne i administracyjne. Dawny dwór nie istnieje, na samym szczycie wzgórza znajduje się natomiast kilka budynków gospodarskich podworakich o cechach z pocz. XX w., włączonych w rozbudowany zespół nowszej zabudowy wyodrębniony ogrodzeniem na betonowych słupkach. Wzdłuż alejek na reszcie wzgórza brak jest starzych drzew, natomiast w kilku miejscach występują młode nasadzenia. Dość nieregularne dziś kwartały pomiędzy alejkami nie nawiązujące do dawnych kwater ogrodu wąskiego również wypełnia młoda zielenь wysoka, bez wyraźnych śladów komponowania /fot. 2/. Zachowana jest wśród niej pewna liczba starszych egzemplarzy nie tworzących jednak grup i elementów kompozycyjnych. Występuje tu w rozrzuceniu po całym terenie 15 lip o ś 50 - 110 cm.

11 kłosa o ś 40 - 70 cm

27 modrzewi o ś 20 - 50 cm

1 kasztanowiec o ś 150 cm.

Swobodnie na całym terenie wzgórza wkomponowane są też w zielenь nowe bloki mieszkalne PGR - u z lat 1960 i 1970 -ych / fot. 4/.

W chwili obecnej park w sensie kompozycji historycznej - ^{10/}uznać należy za nie istniejący, a zielenь wysoką na wzgórzu za towarzyszącą nowszej zabudowie, tym niemniej do utrzymania ¹pielęgnacji.

2. Źródła do dziejów parku - przypisy

-----

1. Słownik Geograficzny, t. I, 1889, s. 671.

2. Ks. Adam Boniecki, Opis hist. Diecezji Lubelskiej, /ok. poł. XIX w./ rękopis nr 259 w posiad. Archiwum Kurii Bp w Lublinie AKB
3. Protokół oszacowania dóbr z 1817 r. w zbiorze dokumentów przy księdze hipotecznej Skierbieszowa w Państw. Biurze Notarialnym Sądu w Zamościu = PBN
4. jak w odn. 1.
5. Księga hipoteczna Skierbieszowa w PBN Zamość
6. jak w odn. 3.
7. jak w odn. 2.
8. Wywiady ustne.
9. Adam Kleczyński, Wzoraj, dziś i jutro Skierbieszowa /w:/
10. Słowo Powszechne, 1977, nr 77.
- 10.6. Ciołek w Rejestrze Wymienia tu zabytkowy ogór na podst. Kwestionariusza Bud. Wiejskiego - w zbiorach 3. Dawne plany Polit. Warszawskiej.

=====

1. Plan Skierbieszowa z 1922 r. /1:2000/ w zbiorze dokumentów przy księdze hipotecznej w PBN Zamość
2. Szkic pomiarowy z 1944 r. tamże.

1. Skierbieszów, widok ze wzgórza parkowego na tzw. "zameczysko" na łąkach nad Wolicą.

2. Skierbieszów, alejki na wzgórzu parkowym, w głębi stary kasztan wśród młodszych modrzewi.

3. Skierbieszów, fragment nasadzenia
granicznego od pld. zachodu / lipa, jesion/

4. Skierbieszów, grupa sosen w pobliżu d. dworu
Borkowskich w którego miejsce bloki mieszkalne
1960.